

מראה מקומות- עניני הלכה

חגיגה יט

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

ליוזם ברוך בענייני הלכה ופוסקים
by Mr. & Mrs. Dany Gross

www.dafaweek.org

507-DAF-WEEK

info@dafaweek.org

דף יט.-יט:

סוגיא א' בענין כוונה בנטילת ידים

סוגיא ב' בענין מקוה של מ' סאה

- הטור הביא את הדין שקוף פסול לתת את מי נטילת ידים אבל ע"י חשקו"ג מותר. והב"י הסביר שהם נחשבים בני כוונה. אכן הקשה סתירה בין גמ' שלנו שמשמע שאי"צ כוונה ובין שיטת הרשב"א ואחרים שמשמעות דבריהם שצריך כוונה ונקט למעשה שצריך כוונה אם נוטל את ידי עצמו. אכן בשו"ע נפסק שרק שלכתחילה יכווין הנוטל בנטילתו. אכן במשנ"ב הביא מח' בין המג"א והגר"א אם הוא לעיכובא אם לאו.
- והפסקי תשובות האריך בענין החילוק בין מצוה זו לשאר מצות דרבנן שצריכות כוונה (לכמה שיטת ראשונים). וכן האריך בילקוט יוסף ע"ש.

- טור או"ח קנט'
- בית יוסף שם
- שו"ע או"ח שם ס"ק יא'-יג'
- משנ"ב שם ס"ק עה/
- פסקי תשובות שם
- ילקוט יוסף או"ח ז' קנט' הערה יג

יא אב"ב כ"א אדם אפילו חרש שוטף וקפ"ז. משנה פרק קמ"א לידים הכל כשרים ליתן לידים אפילו חרש מיהו צה"כ אשיר"י פ"ב דברכות כ"ב דוקא קטן כבר שיה וכו' שבע ופירש ז"ל דכ"ר מהכי אין לו כוונה כלל והוי ליה כקוף בעלמא אלא כחב דלהלכה אפילו קוף כשר כל שכן קטן צ"ר

מומר לטול ידיו מהנקב ע"י שמחזור ומסיר הגזרו כל שפיכה כיון דמן הנקב ולמעלה אינו כלי נמאץ שהמים שנופלים על ידיו אינם צאים ממנו כלי כלל אלא על כרחך לומר דכיון שעשוי לקבלה בענין זה ויה עיקר חשמישו נקרא כלי:

מזר שיה ולכן כתב בשלחן ערוך (סי"ב) בסתם חש"ו גם פסק דנראין דברי המכשירין לקוף. אבל צה"כ שלחן ערוך (סי"א) כתב דיש להמיר בקוף

בכל שפיכה ושפיכה: יב קוף פסול ליתן לידים: יא אבל כל אדם אפילו חרש שוטף וקטן גוי או נדה כשרים:

יא—יג קוף פסול ליתן לידים. כבר נתבאר בסמוך שהוא מחלוקת תנא קמא ורבי יוסי ושהתוספות והרא"ש וכמה גדולים פוסקים כרבי יוסי דפסול ושרב

ובקטן פחות מזר שיה ובמרדכי האריך כתב על שם תשובת רש"י דאין מקבלין מים מן הקטן בן ארבע או חמש שנים דענין כה גזר'א וליכא עכ"ל ואיכא להקשות לרבינו דפוסל בקוף אמאי כתב בסתם להכשיר חש"ו דמשמע אפילו צ"ר מזר שיה ומאי שנה מקוף וי"ל דקטן אע"ג דהשתא לית ליה כה גזר'א ולא כוונה בן כוונה ניהו ואמאי לכלל כוונה ולכלל כה גזר'א:

יהודאי והרשב"א והרמב"ם פסקו כתנא קמא דמכשר: ובת"ב צה"כ אשירי פ"ב דברכות (סי' יא) הכל כשרים ליתן לידים אפילו חרש שוטף וקטן כבר שיה וכבר שבע ע"כ. וראה שהוא סובר דענין כוונה נותן וחרש שוטף יש להם כוונה וכן קטן בר שיה אבל צ"ר מהכי אין לו כוונה כלל והוי כקוף בעלמא זה כתבתי לפרש דברי ההגהות אבל לענין הלכה כבר כתבתי דנקטינן כתנא קמא: אב"ב

יב גוי או נדה בשרים. כבר האריך ז"ל בזה ובשלחן ערוך (ס"ג) כתב דכשרים אבל מהר"ם החמיר שלא לטול ידיו מגוי. חש"צ (קטן סי' רעה) ועוד מלאחי שיה נזהר מלקבל נטילה מן הגוי אף כי ר"י המירו והביא ראייה נכונה דנדות נטילות ידיהן אף שהן עמאות נמשא וכל שכן עכשיו שכולנו נוטלין ידים ממים עמאים מכל מקום יש לדחות דנדה ויולדת וכן אנו עשויי אי אפשר בענין אחר אבל שלא לקבל נטילה מן הגוי אפשר ובעין זה תירך ה"ר יצחק. תשובת מהר"ם

כ"א אדם אפילו חרש שוטף וקפ"ז. זכ"ר. דפרק קמא לידים (מ"ה) הכל כשרים ליתן לידים אפילו חרש שוטף וקטן וכתב רבינו שמשון בתוספתא (ידים פ"א ה"ו) צ"ע רבי יוסי כוונה נותן וטול הוא דמשמע הכא דמודה צה"כ חרש שוטף וקטן הנהו צ"י כוונה ניהו וזה לשון התוספתא הגטול מתכוין והנותן אין מתכוין הנותן מתכוין והנותן אין מתכוין ידיו טהורות רבי יוסי אומר ידיו טהורות. והרשב"א צמרת הביט (אריך ז"ו ש"ד) פסק כתנא קמא דין ואפשר דרבינו שמשון נמי הכי סבירא ליה אלא שצ"ל ליישב דתנן סתמא חרש שוטף וקטן

נותנין לידים ולא פליג רבי יוסי אי נמי אפילו אם חיימאי לומר דלהלכה כרבי יוסי איכא למימר דהיינו לאכילת דוקא אבל לאכילת חולין לא צ"ע כוונה: ודע דפ"ב דחולין (לא): אמרינן טבל ולא הומוק מותר לחולין ופירש רש"י הומוק. נחבין. וכבר רבינו ירום (מ"ו סי' יא). ובפ"ב דחגיגה (ס"א): נמי גרסינן ח"ר הטובל ידיו נחבין ידיו טהורות לא נחבין ידיו טהורות וכן המטביל ידיו נחבין טהורות לא נחבין טהורות והתניא בין נחבין בין לא נחבין ידיו טהורות אמר רב נחמן לא קשיא כאן למעשר כאן לתרומה ט"ו ולפי זה אם תוספתא דבסמוך בחולין הוא צריך לומר דהא דקתני תנא קמא הגטול מתכוין לאו דוקא דהוא הדין אפילו לא נחבין לא נותן ולא מקבל נמי ידיו טהורות דהא משמע דהא דמכשר פ"ב דחגיגה צנוטל ידיו או מטבילין הוא בעצמו היא וכשלא נחבין הרי אף שם כוונה כלל והוא הדין לנטול ידיו על ידי אחר ולא נחבין שום אחד מהם אלא לאשמועינן כמו דרבי יוסי דאפילו צנתכוין אחד פסול נקט פלוגתאיהו צנתכוין אחד מהם אבל אין הכי נמי דלתנא קמא אפילו לא נחבין אחד מהם נמי כשר וכן נראה שהא דעת כל הפוסקים שלא הצריכו כוונה כלל: אב"ב הרשב"א כתב בתורת הביט (ס"ג) ולענין כוונה נטילה מסתברא דענין כוונה לנטילה המכשרת לאכילה דגרסינן בתוספתא הגטול מתכוין והנותן אין מתכוין וכו' ידיו טהורות רבי יוסי אומר ידיו טהורות אלמא אף לרצון כוונה נטול או כוונה נותן צענין והכי נמי משמע מדאמר רב (חולין ק"ו): נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום והיה ודאי צ"ש שמר ידיו היא וכדפירש רש"י והרמב"ם (ברכות פ"ו ה"ו) ואפילו הכי מתנה אין לא מתנה לא אלמא כוונה צענין ואם נחבין נותן או נוטל שפיר דמי לרצון דרבי יוסי וקיימא לן כוונתיהו דרבינו ניהו ואי קשיא הא דתנן במסכת מכשירין (פ"ד מ"ו) ומייתי לה דפרק השומע (חולין לא): פירות שנפלו לתוך אמת המים פשט מי שידיו טהורות ונטלן ידיו טהורות והפירות טהורים וכו' ודייקינן מינה התם דלא צ"ע כוונה לחולין נראה לי דהיה לאו לאכילה לחולין קאמר אלא לנגיעה דחולין שנעש על טהרת תרומה ולעולם לאכילת חולין צעיא כוונה וטעמא דמשום סרך תרומה היא והצריכה כוונה קמא כתרומה כך נראה לי עכ"ל ואע"פ שהוכחתי מפ"ב דחגיגה דלא צעיא כוונה כלל אפשר דלא ניחא ליה לפרושי דנקט בתוספתא שנתכוין אחד לאשמועינן כמו דרבי יוסי דאדרבה הוה ליה למינקט בלא נחבין אחד מהם לאשמועינן דאפילו הכי מכשר תנא קמא דכתב דהיתרא הוה עדיף ליה לאשמועינן ועוד דלאשמועינן רבותא אליבא דתנא קמא דקיימא לן כוונתיה הוה עדיף הילכך ודאי לא מכשר תנא קמא אלא צנתכוין אחד מהם דוקא והא דתניא פ"ב דחגיגה בין נחבין בין לא נחבין ידיו טהורות היינו צנוטל או מטביל ידיו על ידי אחר ואחד מהם נחבין וצנוטל לא נחבין אבל אם לא נחבין שום אחד מהם פסול וכן כשהוא עצמו נוטל ידיו או מטביל אותן צריך שיכוין שהוא נוטל לאכילה: וד"פ שבלי הלקט (סי' קלה) המטביל ידיו בין נחבין בין לא נחבין יא צמח דברים אמורים לחולין אבל לתרומה אחד הנוטל ואחד המטביל אם נחבין יא ואם לאו לא יא וכתב ה"ר בנימין הגטול ידיו לאכול וקראו חבירו והפליג עשה אחת או שחיס ואח"כ צ"ל לאכול צריך לטול עוד ידיו כדתיבא (יומא ג') דיצר עם חבירו והפליג נוטל שמי ידיו ונכנס ולא דמי להא דאמר רב נוטל אדם ידיו שחרית וכו' דהתם דעמו להפליג וכיון שהתנה אין הפלגתו מועלת ע"כ: ודענין הלכה אע"פ שהפוסקים לא הצריכו כוונה כלל לחולין לא כוונה נותן ולא כוונה נוטל מכל מקום כיון שלא כתבו בפירוש שאינו צריך כוונה כלל נקטינן כדברי הרשב"א (*): ופ"ש רבינו דגוי או נדה כשרים ליתן לידים. בסוף נדה (ט"א): כתבו התוספות (ד"ה מענה) שיש רוצים לדקדק דמתניא בתוספתא דמסכת ידים (פ"א ה"ו) כל שאינו מטמא את המים במשא כשר לנטילת ידים משמע מטמא במשא אינו כשר לנטילת ידים ומתוך כך אוקרים לטול מים מן הגוי ושיבוש הוא דהא נדה ויולדת נוטלות ידהו אע"פ שמתמאות במשא וכל שכן עכשיו שאנו נוטלין בולגו ממים עמאים ונראה דהתם איירי לתרומה או לחולין שנעשו על טהרת תרומה ע"כ וכן כתב המרדכי

נותנין לידים ולא פליג רבי יוסי אי נמי אפילו אם חיימאי לומר דלהלכה כרבי יוסי איכא למימר דהיינו לאכילת דוקא אבל לאכילת חולין לא צ"ע כוונה: ודע דפ"ב דחולין (לא): אמרינן טבל ולא הומוק מותר לחולין ופירש רש"י הומוק. נחבין. וכבר רבינו ירום (מ"ו סי' יא). ובפ"ב דחגיגה (ס"א): נמי גרסינן ח"ר הטובל ידיו נחבין ידיו טהורות לא נחבין ידיו טהורות וכן המטביל ידיו נחבין טהורות לא נחבין טהורות והתניא בין נחבין בין לא נחבין ידיו טהורות אמר רב נחמן לא קשיא כאן למעשר כאן לתרומה ט"ו ולפי זה אם תוספתא דבסמוך בחולין הוא צריך לומר דהא דקתני תנא קמא הגטול מתכוין לאו דוקא דהוא הדין אפילו לא נחבין לא נותן ולא מקבל נמי ידיו טהורות דהא משמע דהא דמכשר פ"ב דחגיגה צנוטל ידיו או מטבילין הוא בעצמו היא וכשלא נחבין הרי אף שם כוונה כלל והוא הדין לנטול ידיו על ידי אחר ולא נחבין שום אחד מהם אלא לאשמועינן כמו דרבי יוסי דאפילו צנתכוין אחד פסול נקט פלוגתאיהו צנתכוין אחד מהם אבל אין הכי נמי דלתנא קמא אפילו לא נחבין אחד מהם נמי כשר וכן נראה שהא דעת כל הפוסקים שלא הצריכו כוונה כלל: אב"ב הרשב"א כתב בתורת הביט (ס"ג) ולענין כוונה נטילה מסתברא דענין כוונה לנטילה המכשרת לאכילה דגרסינן בתוספתא הגטול מתכוין והנותן אין מתכוין וכו' ידיו טהורות רבי יוסי אומר ידיו טהורות אלמא אף לרצון כוונה נטול או כוונה נותן צענין והכי נמי משמע מדאמר רב (חולין ק"ו): נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום והיה ודאי צ"ש שמר ידיו היא וכדפירש רש"י והרמב"ם (ברכות פ"ו ה"ו) ואפילו הכי מתנה אין לא מתנה לא אלמא כוונה צענין ואם נחבין נותן או נוטל שפיר דמי לרצון דרבי יוסי וקיימא לן כוונתיהו דרבינו ניהו ואי קשיא הא דתנן במסכת מכשירין (פ"ד מ"ו) ומייתי לה דפרק השומע (חולין לא): פירות שנפלו לתוך אמת המים פשט מי שידיו טהורות ונטלן ידיו טהורות והפירות טהורים וכו' ודייקינן מינה התם דלא צ"ע כוונה לחולין נראה לי דהיה לאו לאכילה לחולין קאמר אלא לנגיעה דחולין שנעש על טהרת תרומה ולעולם לאכילת חולין צעיא כוונה וטעמא דמשום סרך תרומה היא והצריכה כוונה קמא כתרומה כך נראה לי עכ"ל ואע"פ שהוכחתי מפ"ב דחגיגה דלא צעיא כוונה כלל אפשר דלא ניחא ליה לפרושי דנקט בתוספתא שנתכוין אחד לאשמועינן כמו דרבי יוסי דאדרבה הוה ליה למינקט בלא נחבין אחד מהם לאשמועינן דאפילו הכי מכשר תנא קמא דכתב דהיתרא הוה עדיף ליה לאשמועינן ועוד דלאשמועינן רבותא אליבא דתנא קמא דקיימא לן כוונתיה הוה עדיף הילכך ודאי לא מכשר תנא קמא אלא צנתכוין אחד מהם דוקא והא דתניא פ"ב דחגיגה בין נחבין בין לא נחבין ידיו טהורות היינו צנוטל או מטביל ידיו על ידי אחר ואחד מהם נחבין וצנוטל לא נחבין אבל אם לא נחבין שום אחד מהם פסול וכן כשהוא עצמו נוטל ידיו או מטביל אותן צריך שיכוין שהוא נוטל לאכילה: וד"פ שבלי הלקט (סי' קלה) המטביל ידיו בין נחבין בין לא נחבין יא צמח דברים אמורים לחולין אבל לתרומה אחד הנוטל ואחד המטביל אם נחבין יא ואם לאו לא יא וכתב ה"ר בנימין הגטול ידיו לאכול וקראו חבירו והפליג עשה אחת או שחיס ואח"כ צ"ל לאכול צריך לטול עוד ידיו כדתיבא (יומא ג') דיצר עם חבירו והפליג נוטל שמי ידיו ונכנס ולא דמי להא דאמר רב נוטל אדם ידיו שחרית וכו' דהתם דעמו להפליג וכיון שהתנה אין הפלגתו מועלת ע"כ: ודענין הלכה אע"פ שהפוסקים לא הצריכו כוונה כלל לחולין לא כוונה נותן ולא כוונה נוטל מכל מקום כיון שלא כתבו בפירוש שאינו צריך כוונה כלל נקטינן כדברי הרשב"א (*): ופ"ש רבינו דגוי או נדה כשרים ליתן לידים. בסוף נדה (ט"א): כתבו התוספות (ד"ה מענה) שיש רוצים לדקדק דמתניא בתוספתא דמסכת ידים (פ"א ה"ו) כל שאינו מטמא את המים במשא כשר לנטילת ידים משמע מטמא במשא אינו כשר לנטילת ידים ומתוך כך אוקרים לטול מים מן הגוי ושיבוש הוא דהא נדה ויולדת נוטלות ידהו אע"פ שמתמאות במשא וכל שכן עכשיו שאנו נוטלין בולגו ממים עמאים ונראה דהתם איירי לתרומה או לחולין שנעשו על טהרת תרומה ע"כ וכן כתב המרדכי

דרבי משה

(*) ובת"ב ב"י עוד סוף סימן קס"ד דמי שנטל ידיו שלא על דעת אכילה אפילו לשעתו צריך נטילת ידים על שם אכילה וכבר כתבתי כן לעיל ריש סימן קנ"ח:

באר הגולה

נא :

הלכות נטילת ידים סימן קנ"ט

י. (ס"ה) באם הטא חבית מלאה מים (סו) והלף וישב לו, והחבית שופכת מים כל היום מחמת הטיתו, ונטל ידיו ממנו, (סו) *עלתה לו "נטילה": יא. הכל כשרים לתן מים לידים, אפלו (סח) חרש שוטה וקטן (ט"ז) עובד גלולים ונדדה (ואיכא מאן דאמר דקטן פחות מכן שש (ע"ג) דינו כקוף) (הגהות אשירי פרק ב דברכות): יב. אם הקוף פרוש, (ע"ג) מין חיה, סימא"ה בלע"ז) נותן מים לידים, (ע"ג) ויש פוסלים (ע"ג) ויש מכשירים, ונראים דבריהם (ומכל מקום (ע"ד) יש להחמיר): יג. (ע"ג) וילכתחלה "לכוון הנוטל לנטילה המכשרת לאכילה. (ע"ו) וכונת נותן נמי מועיל אפלו לכתחלה, אפלו שלא כפון הנוטל כלל) (תה"ד) [תורת הבית] סימן תק"ז): יד. הטביל ידיו (ע"ו) במי "מעין" אפלו אין בו ארבעים סאה עלתה לו טבילה, (ע"ט) כל שמתכסין ידיו בהם

ב פרק קמא דידים. ג. שם. ד. תוספות והרא"ש. ה. הרמב"ן (והרמב"ם) והרשב"א. ו. חגיגה יח. ז. מימני פרק ט מהלכות מקואות והראב"ד.

שערי תשובה

להוכיח מזה דמחשב כלי אפלו בעת הסרת הברוא מוחבו. ועין בשו"ת בית אפרים חלק יורה דעה סימן נ"ג שאין זה ראיה לענין מקוה, דהכא כן הוא דרך תשמישו להריק מה שכלי על ידי נקב הזה ואין זה מגרע כח הכלי, וכן מבאר לעיל סעיף ה פתג"ה, וכל שכן כלי שיש בו ברוך כ"ו ע"פ שם:

באר היטב

גבאי דכבר פסק כח הראשון, והוא הדין בכיור נחשת עם תרנגול, ויש לקח התרנגול בכל שפיקה ושפיקה, והוא הדין אם עשוי בענין שאי אפשר לקח, וסבב אותו בכל שפיקה ושפיקה, עלת תמיד, עין שני קנסת הגדולה: יד. נטילה, ואף על גב דבסעיף ט כתב דקלוח ראשון לכד חשיב כח גבאי, שאני התם דלא עשה מעשה ומחמת השיתו שופכין, מקרי כח גבאי, עין מגן אברהם: טו. ונדדה, רש"ל כתב, אשרי מי שיוכל להזניח לטל מן המים אפלו ששאבן עובד כוכבים או נדה וכל שכן שלא לטל ידיו מהם, עד כאן לשון רש"ל בפרק כל הבשר סימן נה וכן כתב הט"ז משמו ועלת תמיד, ע"ש. ומגן אברהם כתב, ונראה לי דוקא כשיצק על ידיו, אבל אם מכיא המים בכלי לית לן בה, עין שם. וצריך עיון, דהא מהרש"ל כתב בהדיא אפלו ששאבן וכו' וכל שכן שלא לטל ידיו מהם, עין שם: ע"ו. להחמיר. ובדיעבד פשוט, ואף על גב דבבירה דעה סוף סימן ב פסל שחיתת קוף, שאני התם דשחיתת דאורייתא: יז. וכן. ואפלו בדיעבד צריך לחזר ולטל אם לא כפון, רש"ל ומגן אברהם: י"ט. מעין. דמעין מטהר בכל שהוא ואפלו כל גיפוז טובל בהם:

באור הלכה

י. *עלתה לו נטילה. המחבר סתם בזה בלי שום חולק, וכן הספימו האחרונים ומגן אברהם ואלה רבה ושאר אחרונים, ועין מה שכתבו בטעם המחבר, וסבירא לה דכלי עלמא מודים בזה, אבל הגר"א הוכיח דבמחלקת שניה, דהאוסרין בסעיף יב בקוף, הכי נמי בזה, דלדידהו לא חשיבין זאת לכח גבאי ודשני אלו הדינין נשנו במסכת ידים במחלקת רבנן ונ' יוסי, כמבאר בבית יוסף ואם כן המחמירין, שם הכי נמי בכאן. והנה ברובח פתוב בהדיא כמו דמפרש הגר"א, וכן הוא ברש"ל, וכן נראה מפשטיות לשון המשנה וכן מסמ"ג ושאר הראשונים האוסרין, ועל פן נראה דלכתחלה טוב להחמיר בזה:

משנה ברורה

אלא קלוח ראשון, ועל פן צריך לחזר ולהסיר בכל שפיקה ושפיקה. וכתבו האחרונים, דהנוטל כ"ו על ידי כלי שמתקן על ידי ברזל שקורין תרנגול או מה שקורין קראן, צריך לסגור ולפתח כמה פעמים לכל ד' יד, דהוא דק ואינו מספיק בקלוח ראשון לטל ד' פראוי: י (ס"ה) אם הטא וכו'. ואפלו היכא שהמטה החבית היה אדם אחר ולא כפון כלל בזה נטילה המכשרת לאכילה, אפלו הכי שפיר דמי, מין דאדם הנוטל ידיו אחר כך כפון לשם נטילה, וכמבאר לקמן בסעיף יג דבכונת נותן או נוטל סגי: (סו) והלף וישב לו וכו'. ולא דמי למה שמבאר בסעיף ט דכח גבאי נחשב רק הקלוח ראשון לכד, ומשעם זה צריך להתחזיר בכל שפיקה ושפיקה, כ"ו דהתם לא עשה מעשה בגוף המים, ורק שהסיר הברוא המונע המים לצאת, ולכן לא חשיב בא מכחו רק קלוח ראשון היוצא מיד (כשפתוח) [כשפותחו] אבל הכא עשה מעשה בגוף המים שהניע אותם ומחמת השיתו נשפכין, כל זמן ששופכין מהחבית בקלוח לעולם חשיב בא מכחו: (טז) עלתה לו נטילה. עין בבאור הלכה (אות יג) שטוב להחמיר בזה לכתחלה: יא (ס"ח) חרש שוטה וקטן. דאינם בני דעת: (ט"ז) עובד גלולים ונדדה. אף דבנוטל ידים לתרומה אסור על ידיהם, דמטמאין המים במשא (נה מדאורייתא. ואידו, חכמים גזרו עליהם טמאה). כ"ו בנטילה לחלין לא גזרו. ויש אומרים, משום דבזמנא תמיד כל המים טמאין, שכלנו טמאי מתיים, לכן לא חשו לזה. וכתבו האחרונים, דמכל מקום לכתחלה טוב לזהר כ"ו שלא לטל ידים מהם: (ע"ג) דינו כקוף. המבאר לקמה דיש פוסלין בו, והוא משום דקטן כזה אין בו דעת כלל. ובבאור הגר"א משמע דאין להתחמיר בזה, ולא דמי לקוף דאין נוטלין ממנו, דלאו אדם הוא ולית פאן כח גבאי, מה שאין פן בזה, ואף דאין בו דעת, לא גרע משוטה: יב (ע"ג) מין חיה. ויש בה כ"ו קצת דעת לתשמיש: (ע"ג) ויש פוסלין. דאין פאן כח גבאי: (ע"ג) ויש מכשירים. סבירא להו דלא בעינן שביא על ידיו רק מכה נותן: (ע"ד) יש להחמיר. ובדיעבד פשוט (מגן אברהם). ובאלה רבה כתב דגם בדיעבד יחזר ויטל בלי ברוכה, אלא דאם אין לו מים יש לסמך על נטילה זו: יג (ע"ג) וילכתחלה יכוון. והמגן אברהם כתב לפסל אף בדיעבד אם לא כפון כלל, עין שם, אבל הגר"א בקנה סעיף ז הסכים כפוסלין דבלא פונה פשוט, וכן הוא דעת כ"ו רב הראשונים, ובדיעבד בודאי יש להקל כשאין לו מים לטל שנית כדעת המחבר. אחר כך מצאתי שפן כתב במאמר מרדכי: (ע"ו) וכונת נותן וכו'. ואם היה הנותן כ"ו פחות מכן שש, משמע מהפוסקים דאין מועיל פנותו: יד (ע"ו) במי מעין. הינו בכל מימות הנובעין כ"ו אף שהם נזחלין למרחוק: (ע"ג) אפלו אין בו וכו'. דבארבעים סאה פשיטא דמהני אפלו בשאר מימות שאינם נובעין: (ע"ט) כל שמתכסין. וכמו כ"ו לענין טבילת פלים דקומא לן דמעין מטהר בכל שהוא, כל שמתכסין

שער הציור

הביא כן משבלי לט, מצאתי ברבנו יחם שהביא כן מהראב"ד ורא"ש בתשובה והסכים עמהם שהוא פשוט, וכן פירוש רבנו חננאל בחגיגה משמע פשוט דאין צריך כונה, והביא כן מירושלמי, וגם הבית יוסף כתב שכן נראה דעת כל הפוסקים: סו. ולענין חרש ושוטה אם מועיל כונתם לחזר יש לעין, עין בית יוסף ותגר"א: יד ס"ח. הגר"א וכן כתב באשכול: סט. בית יוסף, ועין בבאור הגר"א שהכריע גם כן בזה כפסק השולחן ערוך וכתב דכלי עלמא מודים בזה:

ס. לקמן בסימן קס"ב ותגר"ז בסימן זה: סא. בין שסיר הפרזל בעת הנטילה או שמשבבו ומכון הנקב ופיר מניחים. והמחצית השקל בסימן קט"ו ע"פ ג כתב דאינו מהר וק לשפסיר הפרזל ונטל דרך שם: י. סב. לבוש ומגן אברהם ושאר אחרונים: יא סג. עין בבית יוסף ותגר"א: סד. הכרעת המגן אברהם, וכן כתב תגר"ז ודרך החיים: יב ס"ה. ובכסף משנה נספיק אם דוקא קוף משום דבר תשמיש הוא קצת, או אדחא דמלתא נקט והוא הדין שאר פעלי חיים: יג סו. דמלבד דעת הרא"ה החולק על הרשב"א בזה, ובבית יוסף

בשם המג"א דפוסל אף בדיעבד אם לא כיון, וטעם שהכוונה בזה לעיכובא כתב הב"י בשם הרשב"א דכיון שנט"י לסעודה משום סרך תרומה הוא ובתרומה הכוונה הכרחית, לכן הצריכו זאת גם לענין נטילת ידים לסעודה.

ואם תקשה, מה נשתנה מצוות נט"י שהוצרכנו לאזהרה מיוחדת לכוונה הלא לרבים מן הראשונים והפוסקים⁹⁴ גם מצוות דרבנן צריכים כוונה, והכוונה בהם לעיכובא, אלא⁹⁵ עפ"י המבואר ברמב"ן ובר"ן חולין (ל"א): יובן הדבר, דהא דגם מצוות דרבנן צריכות כוונה היינו במצוות של חובה, אבל במצוות שיש בהם הכשר לדבר אחר כשחיטה וטבילה, אין הכוונה לעיכובא, ונטילת ידים ג"כ מצוה המכשרת האכילה, ולכן צריך אזהרה מיוחדת לחייב הכוונה.

ועכ"פ נלמד מכאן מה מאד יש לזהר ולכוין⁹⁶ ליטול בכוונת המצוה שציוו לנו חכמים

(סקס"ט) וכתבו האחרונים דמ"מ לכתחילה טוב לזהר שלא ליטול ידים מהם (עכו"ם ונדה). ואין הטעם משום שמטמאים המים דהרי כולנו⁹² טמאי מתים אנו, אלא הכוונה היא משום תוספת קדושה, כי אחד הטעמים לנטילת ידים הוא משום נקיות וקדושה עפ"י הפסוק והתקדשתם והייתם קדושים.

ובבה"ט (סקט"ו) מביא בשם המהרש"ל "אשרי מי שיכול לזהר שלא ליטול מים אפילו ששאבן עכו"ם או נדה וכ"ש שלא ליטול ידיו מהם", ונראה⁹³ שאין כוונתו אלא כששאבו והביאו המים לצורך נטילת ידם, משא"כ כשהביאו מים רבים לכל צרכי הבית, אין חשש לקחת ממים אלו לנטילת ידים.

בחובת הזהירות בכוונה בנטילה לשם מצות נטילת ידים לפת

כב. סעי' י"ג, שו"ע: לכתחילה יכוין הנוטל לנטילה המכשרת לאכילה. ובמשנ"ב (סקע"ה)

סי' כ"א סעי' ה' (ואע"פ שאין כאן כוונת חיבה כלל אלא לצורך מצוה (ועיי"ש ברמ"א) מ"מ כתב בס' יפה ללב סי' ד' אות ט"ו "אשרי מי שיוכל לזהר שלא ליטול ידיו מאשה זרה אפילו טהורה").⁹² ומטעם זה כותב החו"א (סי' כ"ג סק"ח) דדברי המ"א והמרש"ל המחמירים צ"ע דהרי כולנו טמאי מת. אך כאמור מדברי הפוסקים משמע שאין הכוונה מפני טומאה אלא מפני תוספת קדושה למצוה שאחד מעיקרי טעמיה הוא תוספת קדושה.⁹³ אשל אברהם בוטשאטש מהדו"ת, והנה אם כי המשנ"ב לא הביא חומרא זאת וגם המג"א לא שמיעא ליה, מ"מ מובאים הדברים בט"ו ובשו"ע הרב וע"פ, ועיין באורחות חיים סי' ד' סק"י בשם הגה"ק מצאנו ז"ע בשם הר"ש מניקלשבורג ז"ע שהיה לו ג' מאות חומרות בנט"י וחישב גם אחד מהם לענין מים ששאבו עכו"ם.⁹⁴ עיין שד"ח מערכת מצוות צריכות כוונה ומשנ"ב סי' ס' סק"י (ובין אלו דס"ל דגם מצוות דרבנן צריכות כוונה ה"ה הגר"א ז"ע כמובא במשנ"ב שם, ועפ"י דברינו דלהלן לא יוקשה דהכא חולק על המג"א וס"ל דאין הכוונה לעיכובא) ובשלמא למ"ד דיש להבדיל בין מצוות שאין בהם מעשה דאו הכוונה לעיכובא למצוות שיש בהם מעשה דאין הכוונה לעיכובא, ניחא דצריך כאן לצוות על הכוונה אפילו יש בה מעשה, אך לסוברים דאין נפק"מ בין המצוות יש ליישב כדלהלן.⁹⁵ דברים אלו עפ"י המתבאר בפמ"ג סי' ד' מ"ז סקט"ו, וע"ע מגן גיבורים סי' ס'.⁹⁶ וידועים דברי החיי אדם (כלל ס"ח) המובאים במשנ"ב (סי' ס' סק"י) דאם מוכח לפי הענין שעשייתו הוא כדי לצאת י"ח המצוה אע"פ שלא כיון יצא י"ח בדיעבד, ובגון קורא ק"ש כסדר שאנו עושין בתפילה או אכל מצה תקע בשופר נטל לולב וכדו', והכי נמי לענין נטילת ידים לסעודה שעשה כדי לצאת אע"פ שלא כיון בפירוש יצא (ודלא כדראיתי בס"א שרצה לחלק דבעצם מעשה דנטילת ידים ליכא הוכחה ברורה והחלטית דכוונתו לשם נט"י לפת, דאולי נוטל לטיבולו במשקה או לתפילה או סתם לשם נקיות, ומה שמוכן מאכלו על השלחן הרי זה מעשה צדדי המאשר כוונת הנטילה, אך אין זה מעשה בעצם נטילתו, ואדם הרואה אותו ליטול ידיו ואינו רואה את שלחנו הערוך לעולם לא ידע לאיזה מטרה נוטל ידיו, ושאני מק"ש שהוא בסדר התפילה ותוך כדי תפלתו שהמעשה מוכיח שכוונתו לשם המצוה וכ"ש מצה

לשם סעודת פת, ונכון לומר⁹⁷ לפני הנטילה לשם יחוד וכו' הריני מכוין וכו', ואם נטל ידיו בכוונה שלא לשם אכילת פת, אפילו⁹⁸ כוונתו היתה לשם נטילת ידים לטהרה (כגון לתפילה או לטיבולו במשקה או אחר עשיית צרכיו), וכ"ש אם סתם רחץ ידיו להוריד לכלוך, אין מועיל לו לאכילה, וצריך⁹⁹ לטמא ידיו ע"י חיכוך בשערות או נגיעה בנעליים ולחזור וליטול ידיו.

מדינא¹⁰³ פטורים מהגבהה וניגוב כשטובל הידים. והנה, אם כי בשו"ע כתב דטבילת הידים במעיין אפילו אין בו מ' סאה עלתה לו טבילה, ומשמע אפילו מים כלשהו אם מתכסים בהם ידיו¹⁰⁴ שפיר דמי, מ"מ יש¹⁰⁵ אומרים שצריך שיהיה בהם לכל הפחות שיעור רביעית ויש¹⁰⁶ הסוברים שיש להחמיר גם במעיינות שיהיה בהם מ' סאה.

טבילת הידים בים, במעיינות ונהרות

כג. סעי' י"ד, שו"ע: הטביל ידיו במי מעיין אפילו אין בו מ' סאה עלתה לו טבילה כל שמתכסין ידיו בהם בבת אחת. וכן אפשר להטביל הידים בנהרות¹⁰⁰ ובים, ויברך¹⁰¹ על נטילת ידים, ודיו כשמטבילם פעם אחת, אך נכון¹⁰² שיגביהם לפני הברכה כנהוג בנטילה בכלי, ויגבם היטב אחר הברכה, אם כי

טבילת ידיו במקוה ובווחלין ובמים

שאובים, וע"י הטשבה, ובכלים

כד. שם: ואם הטבילם במי מקוה י"א שדינו כמעיין וי"א שצריך מ' סאה ונקטינן כדברי המקיל. רמ"א. ויש להחמיר לכתחילה. וע"ע בהמשך דברי השו"ע והמשנ"ב בסעיפים דלהלן, ולעיל סעי' ז' וח'. ונסכם דינים אלו בקצרה ובהוספה מעור אחרונים.

ותק"ש ולולב, ואינו נכון, כי אזלינן בתר כוונתו ומעשיו, ולא איכפת לן כלל ההוכחה לרואים). אך עכ"פ לצאת י"ח לכתחילה ודאי צריך שיכוין בהדיא לשם מצות נט"י לאכילת פת, וכמ"ש במשנ"ב סי' ס' שם. 97. שלחן הטהור סעי' י"ז שואמר בפה מלא הריני נוטל לקיים מצות נטילה, כה"ח סקע"ח. 98. וכמבואר בשו"ע סי' קנ"ח סעי' ז', ובערוה"ש סעי' ל"ד דאדרבה אם כיון בנטילה לשם מצוה או לשם טיבולו במשקה גרע טפי מלא כיון כלל (ובזה מיושב מדוע בסו"י קנ"ח סעי' ז' לא כתב המחבר להחמיר רק לכתחילה כמו שכתב הכא). 99. כמבואר בביה"ל ד"ה ולכתחילה. וכדכתבין לעיל סי' קנ"ח אות י"ט ואם בטעות או מחוסר ידיעה כבר בירך על נטילת ידים בנטילתו הראשונה, יטול שוב ולא יברך, דאולי כהסוברים דיצא י"ח בנטילה הראשונה דאין הכוונה לעיכובא, וספק ברכות להקל. 100. ובכה"ח (סקפ"ד) בעת שמתרכים הנהרות ע"י גשמים או הפשרת שלגים ורבו מי גשמים ושלגים על מי הנהר, יש להסתפק אם אפשר לטבול בהם ידיו וכמ"ש בשו"ע סעי' ט"ז לענין מי גשמים כשהם זוחלין. וכ"ש בנהר המתהווה לגמרי ע"י גשמים וכשאין גשמים יבש לגמרי, שאסור להטביל בו ידיו כשמימיו זוחלים - קצוה"ש סי' ל"ד סק"ב. 101. עיין שו"ע סעי' כ' ומשנ"ב שם, ובשו"ע הרב סעי' כ"ד כתב לברך 'על שטיפת ידים' כשטובל ידיו, אך בכה"ח כתב שאין נראים דבריו מדברי הפוסקים, ולמסקנת המשנ"ב אם טובל ידיו במים שאינם כשרים לנטילה בכלי (כגון מי ים שהם מלוחים, כדלקמן סי' ק"ס סעי' ט'), יברך 'על טבילת ידים', ועיין גם בזה בכה"ח שם שהמובחר שגם בזה יברך על נטילת ידים דבזה יוצא לכונ"ע, וכ"כ בשלחן הטהור סעי' כ', וגם החזו"א סי' כ"ג סק"ג תמה על הכרעה זו דהמ"ב. 102. כה"ח סקצ"ג שכן הוא עפ"י הסוד, וכדלקמן סי' קס"ב אות ב'. 103. כמ"ש בשו"ע סעי' י"ט, ולענין ניגוב נכון להקפיד גם עפ"י הפוסקים וכדלעיל סי' קנ"ח אות כ"ח. 104. ולמשנ"ב (סק"פ) צריך שיהיה בהם השיעור שיוכל להטביל בו ידיו בבת אחת, אע"פ שבפועל א"צ להטבילן בבת אחת ויכול גם להטביל אחת אחר השניה, והחזו"א שם סק"י תמה עליו מאד וס"ל בפשיטות דסגי אף במים שדי להטביל בהם רק יד אחת. 105. פמ"ג מ"ז סק"ז. 106. כה"ח סקפ"א דיש לחשוש לשיטת הרא"ש שאף מעיין אין כשר לטבילת אדם אא"כ יש בו מ' סאה ולדברי הסוברים דטבילת ידים דינו כטבילת הגוף (עיין בב"י), ומוכח מדבריו דאם אין בו מ' סאה לא

ילקוט יוסף

ועל כל פנים גם במצוות דרבנן מצוות צריכות כוונה. וכמבואר גם בביאורי הגר"א (סימן תפ"ט) שהעמיד דברי השלחן ערוך באמר לחבירו כמה היום לעומר, דהיינו למאן דאמר דמצוות אין צריכות כוונה. ע"ש. [ואף שמרן פסק בסימן ס דמצוות צריכות כוונה, בעניני ברכות חשב לסברת החולקים, ומשום הכי קאמר שאם יאמר לחבירו כמה יום לעומר שוב לא יוכל לספור בברכה באותו יום, וכמו שביאר מרן אאמו"ר שליט"א בשו"ת יחיה דעת חלק ו סימן כט]. ומשמע דלמאן דאמר מצוות צריכות כוונה לא שני לן בין מצוות דרבנן למצוות דאורייתא. גם מדברי הבית יוסף בסימן ריג, הנ"ל, מוכח שגם בברכות שהם מדרבנן מצוות צריכות כוונה. וכמו שכתבנו. ודו"ק. ומה שרצו לומר בדעת מרן השלחן ערוך בסימן תפט, שלא הצריך כוונה אלא לכתחלה, אבל בדיעבד אם קיים המצוה ולא כיוון יצא ידי חובה, ומשום הכי קאמר שאם ענה לחבירו כמה היום לעומר אף שלא כיוון לצאת ידי חובת הספירה, לא יוכל לספור באותו יום בברכה, שבדיעבד מצוות אין צריכות כוונה, אין זה מוסכם להלכה, ואף שכן כתב בטורי זהב (סימן תפט) כבר דחה את דבריו הגאון רבי יונה נכון בשו"ת נחפה בכסף (חלק אורח חיים סימן ח) שאין זה משמעות דברי מרן השלחן ערוך. וכן כתב במאמר מרדכי (סק"ו). ואכמ"ל.

***

על כן נראה לחלק, בין היכא דהמעשה שעושה אין ניכר ונראה להדיא שהוא לשם מצוה, ובזה צריך כוונה, להיכא שנוטל ידיו ג' פעמים רצופות, שניכר שאין זו נטילה לשם רחיצה. דשייך לומר בזה סתמן לשמה קאי. וכמו שכתב כן בשדי חמד בשם הטורי אבן (מערכת מ כלל פא ד"ה ואני טרם). ע"ש. ועוד י"ל, דהיינו טעמא שבדיעבד מהני הנטילה כשלא כיוון לנטילה המכשרת לאכילה, הוא משום דיש פוסקים דסבירא להו דכשעושה מעשה אין צריך כוונה. ורק במצוות שאין בהם מעשה בעינן כוונה.* וראה בזה בשו"ת יביע אומר חלק ד (חלק אורח חיים סימן כג), ובחזון עובדיה חלק א סימן כט, וחלק ב (סדר ליל פסח, מצה, הערה ג). ובמשנת יעבץ מועדים (סימן נב אות א). ע"ש. [וע"כ לומר שאין קשר בין הא דמצוות צריכות כוונה, לדין זה דנטילה בעי כוונה, שהרי חידוש זה דבעינן נטילה המכשרת, נתחדש על ידי הרשב"א ז"ל, ואיהו סבירא ליה דמצוות אינם צריכות כוונה, כמו שכתב בבית יוסף (סוף סימן תקפט). ודו"ק].

סוגיא ב' בענין מקוה של מ' סאה

- שיטת ה**טור** הוא שבמקוה של מ' סאה אם טבלה אשה נדה ועדיין רגליה נוגעות במים מותרת שניה לטבול ג"כ. **ובב"י** הסביר שזה או מטעם שהל' כר' יהודה או שזה לכו"ע לדעת האיכא דאמרי. אכן הוא עצמו חולק שאין להתיר במצב כזה והוא עפ"י דברי הרמב"ם. וכן נפסק בשו"ע.

- ועוד הובא שם **בשו"ע** שלא יקפוץ לתוך מקוה זו שמא יחסר ממנה. אכן **בדרכי תשובה** הביא טעם אחר בשם הריב"ש והוא שמא יטעו הרואים שטובל להצטנן וגזירה זו שייך אפילו במקוה גדולה. והאריך בזה לענין מנהג דידן שנשים ואנשים טובלים כמה פעמים.

- טור יו"ד ס"ס רא'
- ב"י שם
- שו"ע יו"ד שם ס"ק סב'
- דרכי תשובה שם ס"ק שי'

והטף של גשמים עובר בתוך הנחל אף על פי שהוא נכנס לתוכן וינאל מתוכן אין זה עירוב ואין מטעילין אלא בחמשת שאין המים המולחין מערבין אלא אם כן עמדו עכ"ל. וטעמו מדמיא בתוספתא (פ"ו) [פ"ג] דמקואות (ה"ג) שלש גממיות שנחל העליונה והתחתונה של עשרים עשרים סאה וכו' ופסק חכמים. ונראה מדבריו שאינו מפרש מחלוקתם גוד אחים וגוד אסין כדמשמע בפרק אין דורשין (מגינה יט.) אלא גס המים המולחין מערבין את המקואות ואין טעם למה שניה מלאה דמשמע תלמודא דמפרש פלוגתיהו. וכזה הריב"ש בחשונה (בסימן ר"צ) וזה לשונו והא דמשמע בפרק אין דורשין דגוד אחית לא פליגי דלכולי עלמא אמרינן היינו רבי מאיר ורבי יהודה אבל רבנן דפליגי עלייהו בתוספתא קבירא להו דאין קטפרס לעולם חיבור אפילו על ידי גוד אחית קטפא דני עירוב מקואות כחבתי לעיל (קב ד"ה וכתב) גבי פיסול ג' לוגין מים שאונין:

סב מקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות האדם הטובל בתוכו
לא יקפוז לתוכו שלא יחסרו המים בקפיצתו בתוכו ולא יטבול בו פעמיים זה אחר זה דשמא בראשונה לא טבול כהוגן על סמך השנייה ובשנייה שמא חסרו פלוגתיהו. וכזה הריב"ש בחשונה (בסימן ר"צ) וזה לשונו והא דמשמע בפרק אין דורשין דגוד אחית לא פליגי דלכולי עלמא אמרינן היינו רבי מאיר ורבי יהודה אבל רבנן דפליגי עלייהו בתוספתא קבירא להו דאין קטפרס לעולם חיבור אפילו על ידי גוד אחית קטפא דני עירוב מקואות כחבתי לעיל (קב ד"ה וכתב) גבי פיסול ג' לוגין מים שאונין:

סב מקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות האדם הטובל בתוכו
לא יקפוז לתוכו שלא יחסרו המים בקפיצתו לתוכו. מוספתא (פ"ה ה"י) כחנה רבינו שמשון בפרק שביעי דמקואות (מ"ו) הקופץ למקוה הרי זה מגונה וכתב הר"ש בסוף נדה (סי' כח) המקוה מנומס קאי כי המים ניתנים לתוך וממלא טובל במקוה חסר: וכו"ו

(שם) הטובל פעמים במקוה הרי זה מגונה וכתב הר"ש בסוף נדה (שם) דגם זה במקוה מנומס איירי שמא צפנס ראשונה לא טבול כהוגן על סמך השנייה ושמא חסרו המים אצל כשאינו טובל אלא פעם אחת מזהר לטבול כהוגן ואף שאם יאלו המים מן המקוה מנוברים הם למים שצמקה צערת טבילה ע"כ. וכתב הריב"ש בחשונה (בסימן ר"ג) ביאור דבריו כי הקופץ במקוה מנומס ר"ל שאין זו אלא ארבעים סאה מכוונות אצל חללו גדול ומחויק עוד כל גוף האדם ולא יותר המים ניתנים לתוך מכה הקפילה טרם שימכסה במים כל גופו וממלא טבול במקוה חסר ומפני שאינו ודאי וגם דאי היה היה חזי ומרגיש הוא מגונה בלבד דילמא ממרמי ולא אדעתיה וכן הטובל פעמים במקוה זה שמא צפילה ראשונה לא טבול כהוגן על סמך השנייה ר"ל שלא נכסה כל גופו ושמא חסרו המים צפילה ראשונה לפי שכיון שהוא מנומס גם בחללו שאינו מכיל רק ארבעים סאה והגוף שמא צערת שנתכסה גופו יאלו המים מהמקוה מחמת טעושת וממלא צפילה שניה המקוה חסר אלא שהוא חששא צלמא אצל כשאינו טובל אלא פעם אחת מזהר לטבול כהוגן שהרי אין דעתו על שניה וממכה כל גופו ואף אם יאלו (ממנו מים) לפעמים מן המקוה [מעט מן המים] מחמת טעושת צערת שנתכסה כל גופו כיון שהמקוה מנומס שאינו מכיל כי אם מים מנומסים וגוף האדם מכל מקום טבילה כשרה היא שהרי כיון שהוא טובל צמח ולא בקפילה יוקפה כל גופו במים קודם לניחת המים ולזה אמר שאף אם יאלו המים מהמקוה צערת טבילתו מנוברים הם צערת טבילה והרי הם כגל המקוה שנתלש ועדיין מחובר למקוה והטעם שפירשה במקוה מנומס מפני שהיא שניה בתוספתא (ה"ה ה"ט—י) על ההיא דמקוה שיש זו ארבעים סאה מכוונות דפליגי בה רבי יהודה ורבנן גס היו רגליו של ראשון נוגעות במים וקמתי עלה הטביל זו יורה גדולה הרי זו טמאה מפני שהמים מקלחין כיצד הוא עושה מורידה לתוך פיה והופכה ומעלה דרך שוליה הקופץ למקוה הרי זה מגונה הטובל פעמים במקוה הרי זה מגונה. אמנם נראה שלא הרמזים במקוה מנומס שהצא רישא דטביל זו יורה גדולה וכו' (בפ"ט) [בפ"ח] מהלכות מקואות (ה"ג) גבי מקוה מנומס ופירשה מפני חסרון המים וסיפא דהקופץ למקוה הביא בפרק א' (ה"ט) גבי כוונה לטבילה ונראה שדקדק זה מדקתני בתוספתא ברישא הטביל זו דמשמע דקאי אמקוה מנומס דסליק מיניה וזהא דהקופץ קמתי הקופץ למקוה ולא קמתי הקופץ זו משמע דבגל מקוה קאמר ונראה [יש] שהצין הרב צפירשו לפי שהקופץ למקוה אף אם מחכוין לטבול הרואים סבורים שאינו מחכוין אלא להקר וכן הטובל פעמיים כיון שטבול כראוי למה חזר וטבול יחשבו שאינו טובל אלא להקר ואם יגע בתרומה וקדשים יהיו סבורים דלא צעו כוונה עכ"ל (כו): [ובדק הבית] ועיין במה שכתבתי בסימן קצ"ח (פח סימ"א) בשם מסכת דרך ארץ זוטא קצ"א [ועד באו]: **וכתב עוד (סי' רצ) שנשאל על מקוה שיש בו אמה על אמה ברום ג' אמות מכוונות ולא יעדיפו דפוטו כמלא נימא מהו לטבול זו והשיב נראה שאם שטח החצר שהמקוה בתוכו הוא משופע קצת בענין שצולית הטובל מהמקוה שצדו המים לאיתנם אל המקוה מותר לטבול זו שהרי הוא כאילו כולם בגומת המקוה שהרי מחוברים הם זו כשיעור עירוב מקואות מלמעלה דהיינו כקליפת השום ולא נחלשו ממנו בשעת טבילה והרי המים שחוף לגומת המקוה כאילו הם במקוה ואף חוף לגומת המקוה במקום שמגיעים המים יכולים להטביל כלים שגוף הנטבול יעלה בהם ואין נקראים וחליין אף על פי שלא יאשרו המים שם במקום שמתביל זו הרי הוא נקרא אשכור כיון שגן המקוה הוא ואלו הם שמים אלא שנחפשו קצת צהכרת מחמת אדם או דבר אחר שבתוך המקוה והביא ראיות לדבר אצל אם שטח החצר אינו בענין שישבו המים למקוה אחר עלייתו של טובל אלא הולכין ומתפורין מאליהם חוף למקוה אסור לטבול במקוה כזה שהרי צערת טבילה זהו כשכל גופו מתכסה יחד במים אז המקוה חסר ואין המים שחוצה לו מלטרפין ואף אם יהיה עובי המים יותר מכדי שיעור עירוב מקואות שהרי חוף וזולתו הן ואינם באשכורן וידוע שאין המקוה מטהר בחולין אלא באשכורן וגם שעירוב מקואות לרין שהמים המערבים שני המקואות הם מערבים אומם בהשקט צעמדם במקומם הטבעי שזו אשכורן לא צהיותן וחליין שזו הנקרא קטפרס**

דרכי משנה

(כו) ובכ"ז מקום בזמן הזה דאין לנו תרומה וקדשים אין מקום לגיורה זו:

חדושי הגהות

[יש] ונראה שהצין כפי' כ"ל לעי"ד קצ:

הגהות והערות

קפ"ט [ועי' כ"ט] שם: קצ' בהגהות כ"ה בדפדפי' וכפי' שנכתב כאן: קצ"א ב"ה גם בסימן קצח שם צ"ן שם הבי"י שהוא בדרך ארץ זוטא פ"ו. ולפינו הוא בדרך ארץ רבה סוף פרק י': קצא] כ"ה בדפדפי' כאן ולקמן ובריב"ש. ודלא כרפוס וילנא שגרו שנפחתו:

כב מב'צו בו שנים וכו'. פירוש שטענו זה אחר זה ללאחר שעלה הראשון מן המים נכנס השני לתוכו הכא ודאי חסרו המים בטבילה הראשונה השיעור שעל גופו כשעלה ונסתפג באלוהי' ולכן לא עלתה לו טבילה לשני אלא אם כן טבל השני בעוד שרגלי הראשון נוגעים במים וכו' והיא משנה פ"ו דמקואות (מ"ו) מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא רבי יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור ופסק רבינו כרבי יהודה ואין חימה

הכי מן צפרק ח' ממסכת טהרות (מ"ט) הגלוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה והיה דג' מקואות זה צד זה וכו' ירדו ג' וטבלו בהם ונחעברו וכו' (מקואות פ"ו מ"ג) בשלל יאלו המים מגומות המקואות למוך שכתלי המקואות מחוך גבוהים אלא ששני הכתלים המפסיקים הם נמוכים וכשנמפחו (המים) נקבת הטובלים ובמנועתם נחעברו המקואות כקליפת השום או יותר בשטח שזה ולא אבדו טיפה עכ"ל: ומ"ש מב'צו בו שנים הראשון עלתה לו טבילה אבד לא לשני אלא אם כן טבל

המים בראשונה אבל כשאינו טובל בו אלא פעם אחת נזהר לטבול כהוגן. טבלו בו שנים הראשון עלתה לו טבילה אבל לא לשני (סב) אלא אם כן טבל השני [כא] בעוד שרגלי הראשון נוגעים במים דאז חשבינן לכל המים שעל גופו כאילו

השני בעוד שרגלי הראשון נוגעים במים וכו'. כן כתב רבינו ירוחם (נכ"ו ח"ה רכו). גם כן והוא מותקן צפרק שצעי דמקואות (מ"ו) מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא רבי יהודה אומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור. וצפרק אין דורשין (מגינה יט.) מיימי לה ופירש רש"י [קצב] השני טמא שהרי חסר השיעור במים שעל הראשון. והסם מפרש טעמא דרבי יהודה משום דלית ליה גוד אחים מים שעליו כאלו הם צפרק ורובן לית להו גוד אחים וצריש פרק צ' דגיטין (טו.) משמע דטעמא דרובן משום דטופח להטפוח אינו חיבור. ומדברי רבינו ורבינו ירוחם נראה שפוסקים כרבי יהודה ואם כן הוא חימה למה פסקו כיחיד צמקוס רביס. ואפשר שטעמא מדגרסינן צפרק אין דורשין (סג) אהא דתניא עודה רגלו אחת במים הווח קל מחויק עלמנו לדבר תמור מאן תנא עודה רגלו אחת במים אמר רבי פדת רבי יהודה היא דתמן מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו וכו' אמר רב נתמן אמר רבה בר אבבה מתלוקת במעלות דרובן אכל מטומאה לטהרה דברי הכל השני טמא

שפסק כיחיד נגד רבים משום דזמור הכי קתם לן תנא כרבי יהודה דתמן (שס מ"ו) הטביל בו את הסגוס והעלהו מקלמו נוגע במים טהור ונחכו רבינו בסמוך אלמא דכל שלא העלהו לגמרי מן המים השביעין להו כאלו הן עדיין במקוה הכא נמי טבילו בו שנים דמאי שאל ואף על גב דהרמב"ם (פ"ח ה"ג) פסק כהנא קמא דרבי יהודה דהשני טמא אלמא דלא חשבינן להו כאלו הן עדיין במקוה וספירא ליה ללא דמי לטבול דחשבינן להו כאלו הן עדיין במקוה וטעם החילוק בין זה לזה כתבו הרמב"ם בסמ"ק ר"צ דלא דמי המים שעל שטח גוף האדם ואין המים בלועין בגופו דטופח על מנת להטפוח אינו חיבור למים שנלעין בגוף הסגוס דהוי חיבור ומבואר ב"י מכל מקום דעת רבינו דאין לחלק כנ"ל והב"י כתב דרך רחוק לתת טעם למה שפסק רבינו כרבי יהודה אף על פי שהוא יחיד כנגד רבים ולא נמקבל לעיני עמנו אבל מה שכתבתי הוא נראה נכון ודו"ק ולענין הלכה נקטינן לתומא דהרמב"ם דאף על פי דרגליו של ראשון נוגעות במים השני בטומאחו וכן פסק בש"ע (ט"ו סג):

והיינו דרבי פדת איכא דאמרי אמר רב נתמן אמר רבה בר אבבה מתלוקת מטומאה לטהרה אכל במעלות דרובן דברי הכל אף השני טהור ופליגא דרבי פדת וטובריס ז"ל דכיון דאשכחן קתם דברים ללא התמיר בהם אלא לטהרות ולא לבעלה כהא נמי לא מתמירין לבעלה טפי במעלות דרובן וכיון דליתא בתרא במעלות דרובן דברי הכל אף השני טהור ולא לבעלה הכל והלכה כלישנא בתרא ואף על גב דאמרין ביה ופליגא דרבי פדת היינו לומר דרבי פדת סביר דבמעלות דרובן נמי מתלוקת ומיהו אפשר דאיתו נמי סבר דפסקא דהלכתא דאף השני טהור דהלכה כרבי יהודה כיון דקתם לן בצרייתא כוומיה: אב"ד הרמב"ם צפירוש המשנה פסק כהנא קמא וכלישנא קמא דאמר מתלוקת במעלות דרובן אכל מטומאה לטהרה דברי הכל טמא וכן כתב צפרק ח' מהלכות מקואות (ה"ג) קתם השני טמא והכי מסתבר דאילו למה שכתבתי לדעת רבינו קשה דהא להקל צדה לבעלה יומר מלטהרות יח פוסקים חולקים דבר והרא"ש מכללם כמו שכתבתי (סי קא סט: ד"ה כתב הגה"מ) ואפילו לדברי המקילים איכא למימר דלא דמי דכיון דלא אמר רבן צדה דהיא דמקילים... בהאי מילתא צדה לבעלה היכי מליף צדה לבעלה שהיא חסור תורה ממה שהקילו במעלות דרובן [קצב] ואף על גב דאיכא למימר דכיון דכל מאי דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון (פסחים ז') אמרינן דבמעלות דרובן אוקמוה אדין תורה צדה לבעלה כיון דרגו לן רבנן שאין דעתם להחמיר עליה מוקמינן לה אדין תורה מכל מקום אין זה כדאי להקל. וכן דעת הראש"ד ז"ל שכתב בספר צעלי הנפש (עמ' זה) על האי פלוגתא דתנא קמא ורבי יהודה אסיקנא במסכת חגיגה מתלוקת במעלות דרובן אכל מטומאה לטהרה דברי הכל השני טמא דלא אמרינן גוד אחים ובמסכתא דמקואות (פ"ה ה"ט) תניא כל זמן שרגליו של ראשון נוגעות במים אחד ממלא כנפק ונותן לתוכו טהור ומסתברא דכהאי גוונא אפילו מטומאה לטהרה ודברי הכל לפי שאין עושין מקוה לתלפין משום מקלה וא"ת כיון דלרבנן לית להו גוד אחים כי ממלא כנפק ונותן לתוכו אמאי אינו נפסל בשאובין והלא מקוה חסר הוא התם משום דאשונה דרבנן הוא ומשום הכי אמרינן ביה גוד אחים ותשיבין ליה מקוה שלם אבל לענין הטבילה הא קיימא לן (מגינה יא.) דארבעים סאה מן התורה הם הילכך אפילו למעלות דרבנן אמרי רבנן דלא אמרינן גוד אחים עכ"ל: וא"ת כיון שפסק הרמב"ם כהנא קמא דשני טמא אף על פי שרגליו של ראשון נוגעות במים היאך פסק (פ"ח ה"ג) דהטביל בו סגוס עבה והגביהו אם היה מקלם הסגוס נוגע במים הטובל באחרונה טהור כולן מעורבין ומאי שאל מרגליו של ראשון נוגעות במים תירך הרמב"ם (בסמ"ק ר"צ פ ע"ד) שהסגוס עבה הוא בלוע את המים ואינו כמו האדם שאין המים בלועים בעלם חלקיו אלא בשטח גופו וכיון שטופח להטפוח שעל גופו אינו חיבור הרי נחסרו המים אכל הסגוס העבה הוא בלוע הרבה מן המים ולזה נשקלמו הוא במים הרי הוא כאלו כל המים הנלעין צבד נקלמו של מעלה נוגעים במים שנקלמו שנתן המים והרי כל המים מעורבין למקוה עכ"ל (כח):

דרבי משה

(כח) כתב בית יוסף סי' קצח (פח. ד"ה כתב המרבי"ם) בשם הרמב"ם פ"א דמקואות (ה"ט) האומר לחבירו כבוש ירך עלי במקוה מצומצמת הרי זה מגונה דחיישינן שמא יוציאנה קודם שיטבול זה ונמצא טובל במקוה חסר שהרי חסרו ממנו המים שטפחו בידו של זה עכ"ל:

פרישה

(סג) אב"ד מב'צו בו שני קודם הפרת רגל הראשון. נראה לע"ד הוא הדין אחד יכול לטבול בו פעמיים אם נפעם הראשונה לא הסיר רגלו

פרישה

[כא] [בעוד שרגלי הראשון נוגעין בו]. אבל הרמב"ם והראב"ד פסקו אפילו כה"ג שרגלי הראשון נוגעין במקוה השני טמא דלא אמרינן גוד אחית במקוה והכי מסתבר. ב"י. עד כאן המגיה:

הגהות והערות

[קצב] ב"ה בדפו"ר, בדפוסים המצויים ופירש ר"ש וט"ס הוא: [קצג] ועיין באבאר הגרי"א סי' קי שמוכיח מהגמרא בחולין (לא). שנדה לבעלה חמורה מטהרות:

סגא) הטביע' בו בגד עבה שהמים נבלעים בו וכו'. גס זה משה עב וכו'. משנה עס הטביל זה את הסגוס משה נפרק ו' דמקואות (מ"ו) הטביל צו את הסגוס והעלהו

אם מקלחו נוגע במים טהור פירוש הטביל במקוה מלומנס סגוס שהוא נגד עז והעלהו אם מקלחו נוגע במים הטביל עס טהור שהמים עזו

מחוזרים למקוה ואם העלהו פסול מפי שנסקר משיעור המקוה המים שנסגוס וכן פירש הרמב"ם ז"ל וכן פירש הרא"ש (פי"ב כ"א) וז"ל מקלחו נוגע במים טהור ואין מים המתמנים נחשבים כשאינם כל זמן שלא העלהו לגמרי מן המים וטהור המקוה אבל כשהעלהו כולו נסקר המקוה והמים המתמנים שאופין הן ופוסלין את המקוה. וכיוצא בזה הם דברי רבינו

שמשון וכן כתב רבינו ירוחם (ש"ס) וכן הם דברי רבינו. וכבר כתבתי (ק"ד ד"ה וכוזו משמות) דין זה דהטביל צו את הסגוס וכו' גבי פיסול שלשה לוגין מים שאופין במקוה מה שמלמדי משמות להרמב"ן:

סד בתב הרמב"ם נפרק משימי מהלכות מקואות (ה"ג) המטביל כד אר כסמ נמקוה שיש צו ארבעים סאה מכוונות כיון שהגביה שפומיהם מן המים נמלאו המים שבתוכן שאובים כיצד יעשה מטבילן ומעלן דרך שוליהן והוא משנה נפרק שביעי דמקואות (מ"ו): וכתב עוד אלל הקופים והסק מטבילן ומעלן כדרך ואינו חושש וגם זה משנה נפרק ו' דמקואות (מ"ה):

סגו) תניא נוספתא (פ"ג ה"ב) הטביל את הסגוס וכו' ממנו ג' לוגין למקוה כשר עקרו ממנו פסול. ומשמע דעקרו היינו שהעלהו ממנו אבל הרקוק (פי"ג ע"ג) כתב עקרו ממנו פירוש סקט צידים ממנו ע"כ נראה מדבריו שאף על פי שלא העלהו כיון שישלו המים ממנו על ידי סמיטה פוסלים המקוה: ואם מטביע' בו יורה או שאר כ"ים מורידן לתוכו דרך פיהו וכו'. נוספתא (פ"ה ה"ה) כתב ר"ש נפרק ו' דמקואות (מ"ו) הטביל צו יורה וזו עמאה מפי שהמים מקלחין כיצד הוא עושה מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה. ופירש ר"ש מפי שהמים מקלחין (ועושים) ונעשים מים שבתוכה שאופין עכ"ל ונראה מדבריו דאחא למעוטי שלא יורידנה דרך שוליה ויקלחו המים למוכה עד שמתמלא ויעבילנה מפי שהמים המקלחין בתוכה נעשים שאובים וכיון שהמקוה הוא מלומנס כשמשיקיע אחר כך בתוכו ונמערצו המים שבתוך הכלי

עס מים המקוה פסלוהו וא"ת למה מים המקלחים בתוכה נעשו שאובים הרי הם מחוזרים למי המקוה י"ל דחיישינן שמא יפסקו הקילוח רגע אחד ומלאו מים שבתוך הכלי שאובים ולפי זה אפשר שאם מורידה דרך גדה שפיר דמי וצביל מורידה דרך פיה הוא ועי"ל דאף על פי שלא פסק הקילוח הו' שאובים לכל שהמים בתוך הכלי לא מהני שיצור דמעיין או דמקוה וכמו שכתבתי (ט"ו ד"ה ו"ש ודברי) נשם הרא"ש גבי מעין המקלח לתוך כלי ולפי זה מורידה דרך גדה נמי איכא למימר דמיפסיל משום שאובים דלא מתכשר אלל במורידה דרך פיה דקוא: אב"ט הרמב"ם כתב צ"ח מהלכות מקואות (ה"ג) הטביל צו יורה גדולה הרי זו עמאה כשהיתה מפי שהמים ניחאים ויוצאים חוץ למקוה וגמלא חסר מארבעים סאה כיצד יעשה מורידה דרך פיה והופכה במקוה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה כדי שלא יהיו המים שבתוכה שאובים ויחזרו למקוה ויפסלוהו ע"כ. נראה מדבריו דכל שהמים שצביל מחוזרים למקוה צעיון זה לא חיישינן למים שאובים ואם כן במורידה דרך גדה שפיר דמי וצביל מורידה דרך פיה הוא. ורבינו אלל מפי שהמים מקלחים כתב דברי הרמב"ם ז"ל וגבי מעלה אותה דרך שוליה כתב כדי שלא יפסלוהו ולא ידעמי למה שינה מדברי הרמב"ם ז"ל דלמה שכתב הוא ז"ל קשה דאפילו מעלהו דרך שוליה הרי נסקר מהמקוה המים שטופחין צורה מציה ומחוץ וצריך לדחוק לפי דעמו ולומר דמקוה

פרישה

לפי טעם שכתב רבינו שמא נסכרו המים אלל דמיה לא איירי דין ראשון אלל אחא ללשמועין דיש איסור לטבול אדם אחד במקוה מלומנס שני פעמים אלל לפי טעם הרמב"ם עכ"פ אסור ע"ש: (שנעשה שאוב מהמים וכו'. ראה לומר מהמים הנלגים חוץ הבגד אלל מה שעל הבגד לא תפוז שאז דהא אין לו צמ קפולן כן משמע ניח יוסף. ומה שכתב כאן פסול הי"פ דלס אינו מתמנה המים שצביל במקוה פשיטא דפסול המקוה נחסקר אלל אפילו מתמנה הבגד שפיר עד שיפלו כל המים שצבילו בתוך המקוה אפילו הכי פסול משום שאופין וק"ל עד כאן המנייה): (סג) ואם מטביע' בו יורה או שאר כ"י. פירוש שפיו רכב או שהניחו על גדר דלס לא כן לא יגיעו המים לשוליו וכמו שכתב רבינו נסימן שאמר זה: (סד) ומעלהו דרך שוליו כדו שאר בו מהמים ויחסר מהמקוה. ז"ל צמ יוסף לדברי רבינו קשה דאפילו מעלהו

הגהות והערות

[קד] במקצת דפוטים עתיקים "דרך פיהו" ולקמן "כשמכניסו לתוכו" ו"מעלהו דרך שוליו":

קלו. לטן הרמב"ם סס
[הנה ח] מהתוספתא
בפרק (י') [א] 2
דמקואות [הנה ג]
וכתמים וביבול ליה
לכתמים אין קטפריס
לעול חבור לערב
המקואות אפילו בגוד
אחת ומה שכתוב
בחיגיגה י"ט ע"א דבגוד
אחת לא פליגי הוא
אליבא דרבי מאיר ורבי
יהודה [ר"ט] סימן נ"ג: [א]
(*) פירוש: אמ
המקואות:
קמ. רמב"ם בפרק ח'
[מקואות הלכה טו]
מהתוספתא ריש פרק
(י') [ת] דמקואות ב"
טו ס"טון קצ"ח [עמוד יד
ד"ה כתב הרמב"ם]:
קמא. תוספתא [מקואות
פ"ה הלכה ו' כותב ר"ש
בפרק ו' דמקואות
משנה ו'] ובפירוש
הרמב"ם בפרק נה
[הלכות מקואות סימן נ"ג]
דהמים יתון לתון
בקיפתו:
קמב. סס בתוספתא
ועטעם שכתב הרמ"ם
בפרק נ"ה [סס] ויבאר
הרמב"ם דבריו במשנה
[סימן נ"ג] אלא הרמב"ם
בפרק ח' מהלכות
מקואות [הנה טו] כתב
להתוספתא סס ואפילו
במקוה גדולה וכו'
שכתב הכסף משנה [סס]
בספרי הרמב"ם [סס]
שדין מפרש טל
יקפוין לתומו מפני
הרואים שסבורים שאינו
מתכוין אלא להקי. וכן
הטוב פועמים יתשו
שאין טובל אלא להקי:
קמג. משנה פרק ו'
דמקואות [משנה ו']
וכתב קמא וכלשנא
קמא דרבי נתן וכו'
לשטומאה הגדולה דרבי
הלכו טובא, מתורה דבי
י"ט ע"א. וכן פסק
הרמב"ם בפירוש
המשנה ובמציורו בפרק
הגודל [מ] וכן פסק
הרא"ד בספר בעלי
הנפש [שני המים סימן ג'
הלכה ו']:

קבז ממבידיון בהם. דע, דככל מקום שמתבילין במקוה חסר נזל שלם לרין שיהא על כל פנים גוף הנוטל עולה ומתמסך בזים צבת אחת. ובלולים, אע"פ שמתמסין כולם בזים, כגון מתטין ולגרות שהן קטנים, לא כגי צפות מרביעית, כן מוכח ב"ש ופוסקים, ופשוט הוא [ב]. ועיין לעיל סימן [צד]
ק"ך ס"ק ז': קבז שבגה"ה.
פירוש, נקטה: קבט [ט] ש"ש
גשמים ב'. דוקא גשמים, אצל
מעין מערב אף בזוחלין:
ק"א יקפוין לתוכו ב'. עיין
לעיל סימן קצ"ח סעיף כ"ט. ולא
יטבול צו פעמים ב', דשמא
צראשנה לא טבול כהוגן על סמך
השניה, ובשניה שמה חסרו המים
צראשנה: ק"א אף ע"י פי
שרגאיו ב'. ולא דמי לנכד
דבסעיף שאחר זה דכל זמן שטוגע
צו חשיב נמי מקוה, שהצגד ע"ז
הוא בולע מהמים הרבה, ואינו
כמו האדם שאין המים בולעים
בעצם חלקיו אלא בשטמ גופו,
וטופח על מנת להטפית אינו
חבור, ריב"ש [סימן נ"ג]:
ק"ב הטבילה ב' ב'. עיין לעיל
ס"ק מ"ו: ק"ג שלא ינתוו
ב'. ור"ש [מקואות פ"ו משנה ו']
פירש הטעם מפני שהמים
מקלמים לכלי ועושים מים שנתוכה
שאזינס. וכתב ב"י [עמוד נ"ג ד"ה
ואס] דאפשר לפי זה אף דרך אדון
לא יעניין רק דרך פיהו, מיהו
דציעד נראה שאין למוש:

עצמה אפילו אינם מעורבים אלא ככל שהו
קבז [קמ] ש"ש גומות קבז שבגה"ה התחתונה
ועליונה של עשרים סאה והאמצעית של
ארבעים ושמה קבט של גשמים עובר בתוך הנחל
אף על פי שהוא נכנס לתוכו ויוצא מתוכו אין זה
עירוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין הנחל
[קמ] מערבים אלא אם כן עמדו:
קמא [קמ] הופת ידיו והגלו וישב לו באמת
המים אם נכנסו מים דרך כולו מהור:
קמב [קמ] מקוה שיש בו ארבעים סאה
מצומצמות האדם הטובל בתוכו ק"א לא
יקפוין לתוכו שלא יחסרו המים בקפיצתו בתוכו
קמג [עב] ולא יטבול בו [בב] פעמיים זה אחר זה
קמ [קמ] מבלו בו שנים זה אחר זה [עב] ק"א אף
על פי שרגליו של ראשון נוגעות במים השני
במומתו שהרי חסרו המים מארבעים סאה:
קמג ק"ב הטביל בו בנד ענה שהמים
נבלעים בתוכו [א] כל זמן שהצגד נוגע
במקוה הוא כשר [ק"א] אף על פי שזוב ממנו שלשה
לוגין למקוה קמ [קמ] העלהו ממנו פסול שנעשה
שזוב מהמים שירדו מהבנד לתוכו [קמ] ואם
מטביל בו יורה או שאר כלים מורידן לתוכו
[עב] דרך [בב] פיהו ק"ג שלא ינתוו המים

שכתב כדי שלא יחאך צו מהמים ויחסר מהמקוה, הא צללו הכי חסר מה שהוא על הגוף היורה, כמו בפרק ס"ב גבי אדם. ועל כן
מירר רמ"א צו דודאוי כל אדם לא יטבול אחר זה עד שיתמלא ממנו גשמים, אלא דהא שטנאר צבלי יחוריו למין המקוה כדי למלאות
בעודו בזים, ואפשר שיהיה ק"ח נחלש מן המים שצפתו למעלה כמו שכתוב בפרק ס"ד, ונמצא שפסק המקוה ממתת שלשה לוגין
שזובין כיון שהמקוה מצומצמת, ושזוב לא יועיל מילוי מים גשמים אלא עד שיהא ממנו מילואו ועוד, כמו שכתוב בסעיף כ"ב, ומיישן
ביאור הגר"א

כיו, ופסק הרמב"ם כלישנא קמא, משום דסבירא ליה כרבי פדת. וכל שכן
לבעלה, כמו שכתוב בפרק ב' בחולין ל"א א', דדוקא לענין כוונה, דחולין אין
צריך כוונה: [ק"א] [בפ"ה טו] אף ע"י פי שזוב ב'. עיין ר"ש [מקואות ב'] ו'
תניא כ"י הטביל כ"י: [ק"ב] העלהו כ"י. שם בתוספתא [מקואות פ"ה הלכה ב],
וכן משמע במתניתין שם [מקואות פ"ו משנה ו']: [ק"ג] ואם מטהר כ"י. עיין
ר"ש ו' א' שם:

באר היטב

[צא] בפ"ד י"ף. דע, שכל מקום דמתבילין במקוה חסר נזל השלם לרין
שהא על כל פנים גוף הנוטל מתמסך בזים צבת אחת, ובלולים אע"פ שמתמסין
כולם בזים כגון מתטין ולגרות שהן קטנים, לא כגי צפות מרביעית, כן
משמע ב"ש ופוסקים, ופשוט הוא, עכ"ל הש"ך [סימן קסו]:
[צב] מערבים. דוקא גשמים, אצל מעין מערב אף בזוחלין, ש"ך

[ס"ק קטן]: [צג] פעמיים. דשמא צראשנה לא טבול כהוגן על סמך השניה,
ובשניה שמה חסרו המים צראשנה. אצל הטובל פעם אחת נוהר לטבול כהוגן,
וע"י [ס"ק עו]: [צד] פיהו. ור"ש פירש הטעם, מפני שהמים מתקלחין לכלי
ועושים מים שנתוכה שאזינס. וכתב ב"י דאפשר לפי זה אף דרך אדון לא יעניין,
רק דרך פיהו, מיהו דציעד נראה שאין למוש, ש"ך [סימן קלג]:

ג"ליון מהרש"א

[מא] [ש"י סיף טו] ודייני ברבי יהודה בגמרא. עיין תוספות יום טוב פרק
ג' משנה ב' דמקואות. ועיין לו פ"ד ו' משנה ח' שם דגם לבי יהודה בסופן
לפול גם גוד אסיק אמריין. ולאכורה היה נראה ל' ללדיה טעם האיבעיא
דרבי יוסן מתנה י"ט ע"א על כתיב הוא משום דים מקום צראש שטעם קטן
זה שבו יעמוד טפה ולא תפול. אך אי אפשר לומר כן, דא"כ כיון דהמקוה
ממונה, אמאי כשרה צרגליו של ראשון נוגעות בזים, והא חסרי האו טפיה,

דטון לאין טוספ לפול הא קטפריס. ועל כן נראה לי לדיארם התוספות יום
טוב דרבי יוסן לא עלה על רוחו דמתניתין דלוקו וקטפריס רבי יהודה הוא
כדאיתא גיטין ריש דף ט"ו, וממילא אין לדחש דים מעולתא מה בסופן לפול,
דהא ר"ת נמי לא מקביל אמר לתמיה. מיהו אן לפי קמחא דהש"ם ג"ל
יש ראה [ל"ר] לעין קטפריס, אמריין דהיי נמי לענין גוד אסיק מועיל מה
דסופן לפול:

אוצר מפרשים

ו [ש"י סיף קמ] ש"ש גשמים וכו'. עיין מה שכתב בישיבה מקובצת ביצה י"ח ע"א
[ב] כן במתניתין בסם הרא"ה, ע"ש:
ו [ש"י סיף קמ] חלק י"ד סימן [תוס' סופן] חלק י"ד סימן [תוס' סופן]
[התם סופר מהרי"ם] [התם סופר מהרי"ם] ב' מה שראה לע"ד ב"ד:
ע"ה מקוה מעורבין לתקוה, הרמב"ם [בפ"ה טו] ור"ש [סימן נ"ג]: קמא. טור [עמוד נ"ג]
מפירוש דברי הרמ"ם בפרק נ"ה [ה] דמקואות [הנה ו'] [ה] [ה] דמקואות סימן
קא ומפירוש הר"ם [סס]: דכיני ירום נתיב בו ח"ה [ב] וכו', וכו'. קמו. רמב"ם בפרק ח'
הגהות והערות:
צא עיין חסון א"ש י"ד סימן ק"א ס"י י': [צד] עיין לעיל ש"ך [סימן קמ]:

באר הגולה

קמ"א. חספסי' כמנה ר"ש
נפ"ו דמקואות וכפירוש
הרא"ש בסוף גדה דהמים
נתון לתוך נקפילתו:

סב קמ"א מקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות האדם הטובל בתוכו לא יקפוץ לתוכו שלא יחסרו המים בקפיצתו בתוכו (ש"י קמ"א לא יטבול

קמ"ב. טט נמוקפתא ומטעם שכתב הרא"ש בסוף נדה ויאלץ הריב"ש דגמיו מנעוה אל הרמב"ם נפ"א מה"מ כתב להמות' סתם ואפילו במקוה גדולה וכו' כ"מ בס' הריב"ש
עמ"ס נמוקפתא דרבינו מפרש שלא יקפוץ לתוכו מפני הרואים שנטרסו שאינו ממתיך אלף להקר וכן הטובל פעמים יחסו שאינו טובל אלף להקר:

דרכי תשובה

רפ"ה (עמ' קעה). וכתבנו במקום אחר ומכעין זה, ואין כאן מקומו להאריך. ועיין בב"ח (א"ח ס"א) בזה דהטובל פעמים הרי זה מגונה, משום שמא בטבילתו בראשונה תחלד, מתנועת ראשו וידיו היה מנתו נצוצין מחוץ למקוה וחסרו, משמע בעל כרחך דמיירי רק ממקוה מצומצמת מ' סאה, עיין שם. ועיין בשמלה ס"ק ק"ז מה שכתב בזה מלשון הריב"ש.

אולם מה שכתב בזה בספר לבנון נטע (סוף ס"ק קל"ד) להסתפק במקוה מצומצם אי הוי כמו קלקול בטבילה ב' שמא חסרו המים, וממה שכתב הרמב"ם (מקואות פרק א' הלכה ט') הטובל פעמיים הרי זה מגונה ומפרש הכסף משנה במקוה מצומצם, מבואר דעלתה לו טבילה, עכ"ל והניח בצ"ע עיין שם, לא הזכיר ממה שכתב הריב"ש (ס"ה) הובא בבית יוסף (ס"ה) וגם בב"ח (ס"ה) להדיא דמיירי במקוה מצומצם מ' סאה ושמא חסרו המים בטבילה ב' על ידי שיתזו מתוך המקוה וכו"ל, ועם כל זה לא אסרו בדיעבד הטבילה, וזה פשוט.

והנה נשי דידן שנוהגות ובפרט הצנועות שטובלות ג' פעמים לטהרתה, על כל פנים לא פחות מב' פעמים מפני הברכה, עיין בדברינו בדרכי תשובה לעיל סימן ר' ס"ק ד' (עמ' תקלז) עיין שם, וקשה דהלא זה לכאורה בכלל הטובל ב' פעמים הרי זה מגונה גם במקוה גדולה שיש בה מ' סאה כנזכר. וכן העיר כבר זה השואל בשו"ת

סעיף סב (ש"י) ו"א יטבול בו פעמים זה אחר זה. עיין ט"ז (ס"ק ע"ו) וש"ך (ס"ק ק"ל) ובאר היטב ס"ק צ"ג. אמנם באמת בריב"ש (סימן ל"ג) וברא"ש (הלכות מקואות סימן כ"א) תתלב. והטעם שכתב (הרא"ש) דהטובל פעמים הרי זה מגונה הסביר הריב"ש, משום שמא פעם ראשונה לא יטבול בדיוק כל כך ויסמוך על השניה, וכשיטבול פעם ב' הגם שיטבול אז כהוגן, מכל מקום יש חשש מחמת שחסרו כבר המים מטבילה ראשונה, ואם כן זהו רק במקוה מצומצמת מ' סאה כמו שכתב מרן המחבר בסעיף זה. אמנם בריב"ש שם הובא בבית יוסף (סימן ר"א עמ' ל"א) כתב, דבקפץ לתוך המקוה יש אוסרין (רמ"ס מקואות פרק א' הלכה ט') בכל ענין, גם אם יש בו הרבה יותר ממ' סאה אסור משום גזירת הרואים, שמא יאמרין להקר ירד על כן קפץ לתוכה, וכן בטובל פעמים, עכ"ד תתלב. ועיין בגידולי טהרה בגבא ס"ק ע"ג, ובספר לבנון נטע ס"ק קל"ד, עיין שם. (ולענין אם שייך גזירה לאחר התלמוד לגזור מפני הרואים גם ביש בה יותר ממ' סאה שמא יאמר להקר, דגם אם בדיעבד לא כיון וירד להקר גם כן טהור דטבילה אין צריכה כונה, מצינו גזירות כאלו גם במקוה כמו למאן דאמר דאסר לטבול בחמין, היינו דעת רבינו תם משום גזירת מרחצאות דלהלן סעיף ע"ה (עמ' קצט), וכן כיוצא בזה. [ועיין בדברינו לעיל סעיף ב' ס"ק כ"ג (עמ' טז), וסעיף ג' ס"ק

באר יצחק

אינו נגד דעת הרמב"ם, ולכן לא מיחו הגדולים מעולם בזה, עכ"ל. אולם עיין בסדרי טהרה (סימן קצ"ט ס"ק ט"ט) שכתב דלפי מה שפסק הרמ"א בסוף סימן קצ"ח (עמ' תקנ"א סמ"ח) דאף לבעלה בעי כוונה לכתחילה, אם כן דין זה שייך אף לדידן. וכ"כ בעצי לבונה (סימן קל"ט ס"ט), לבנון נטע (רי"ש ס"ק קל"ד), מקוה ישראל (ל"י נ"ג גליון עמ"ס ז"ל, עמ' י"ג מקור מ"ס סוף סק"ט), ובשו"ת משיב דבר (מ"ז ר"ש סימן ל"ו). ועיין בדגול מרבבה תניינא (סימן ר'). ועיין להלן בדברי רבינו: **תתלד**. בב"ח איתא, שמא בעלייתו מן המים בראשונה:

באר הגולה

קמג. משנה ו' פ"ז
דמקואות וכו' וכלשנה
קמח. דרכ נחמן וכו'
דמטמאה לטהרה ד"ה
טמא חגיגה דף י"ט ע"א
: וכן פסק הרמב"ם בפירוט המשנה ופירוטו בפסק הנוכח וכו' פ' הראב"ד בספר געלי הנפש:

בו (ש"א) פעמים זה אחר זה קמ"טבלו בו שנים זה אחר זה אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים השני בטומאתו שהרי חסרו המים מארבעים סאה:

באר היטב

(ג) פעמים. דמא נלאשונה לא טבל כהוגן על סמך השניה ושניה שמה חסרו המים נלאשונה לכל הטובל פעם אחת נוהר לטבול כהוגן. ע"ז:

דרכי תשובה

משיב דבר להגאון הנצי"ב חלק ב' סימן ל"ז, הובא לעיל בסימן ר' שם. אולם יש לומר כיון דהטעם כתב בריב"ש שם בזה הלשון, וכן הטובל פעמיים כיון שטבל כראוי למה חוזר וטובל, יחשבו שאינו טובל אלא להקר, ואם יגע בתרומה וקדשים יהיו סבורים דלא בעי כונה, עכ"ל המובא בבית יוסף (ס) בזה, וכיון שאין תרומה וקדשים נוהג בינינו וגם חשש נגיעתם לא שייך, על כן אין שום חשש וגזירה כלל לתתלה. ב. וגם אין לומר משום שיאמרו שלהקר נכנסה, כיון שמברכת על הטבילה והרי זה מוכיח דהיא לשם מצוה, ומטעם זה טובלת ב' פעמים כנזכר, עיין שם. ג. יש לומר, משום דאין אשה טובלת גבן זולת אם אחרת אשה גדולה וכשירה עומדת עליה לראות אם טבלה כהוגן, כמו שנתבאר לעיל בשלחן ערוך סימן קצ"ח סעיף מ' (עמ' תקיז), עיין שם ובדרכי תשובה, ממילא אין לחוש גם על הטבילה ראשונה שלא טבלה כראוי, כיון דהאשה המשגיחה עומדת עליה וראית במראית עין (לטבול) [שהיא טובלת] כראוי, ובכהאי גוונא יש לומר גם אם הוא מקוה של מ' סאה מצומצמת יש להתיר וכנ"ל. ולאשר הוא דבר דלא שכיח במקוה מצומצמת כזה, על כן לא אאריך בזה אין לנהוג להלכה למעשה. ד. לפעמים מחוייבת לכתחלה לטבול ב' פעמים, כמו שכתבתי בדרכי תשובה לעיל סימן קצ"ח ס"ק קכ"ה (עמ' תקיג) בשם ספר בית אברהם, ושו"ת אבני צדק (סימן פ"ח), עיין שם באיזה אופן הוא. ועיין בשו"ת משיב דבר (להגאון הנצי"ב ז"ל) (מ"ג) חלק יורה דעה סימן ל"ז הנזכר, על מה

באר יצחק

להחמיר רק מכת דברי הרמב"ם, ואולי ג' מילים אלו הם ט"ס:

תתלה. עיין לעיל הערה תתל"ג (עמ' ק):
תתלו. עיין שם במשיב דבר שלא רצה השואל